

Predlog platforme za unapređenje nacionalnog dijaloga na temu povećanja zapošljivosti i zapošljavanja mladih

Kako do boljih rezultata politika za zapošljavanje mladih – lekcije iz EU

Socijalna isključenost je loša za mlade ljude. Mladi se relativno dobro snalaze u kratkim periodima nezaposlenosti, dok trajna nezaposlenost ili neaktivnost mladih rezultira veoma negativnim posledicama na njihov položaj na tržištu rada uopšte ili na njihov sveopšti položaj u društvu. Dugoročna isključenost mladih sa tržišta rada rezultira finansijskom neizvesnošću i slabijim psihološkim stanjem mladih ljudi, pokazuju analize Eurofounda^[1].

Socijalno uključivanje kroz zapošljavanje. Potrebna je veća posvećenost na nivou cele EU kada je u pitanju socijalno uključivanje mladih i podrška njihovom lakšem ulasku na tržište rada. Investiranje u socijalnu državu (*social investment*) je važna polazna tačka za celu EU, pošto taj princip promovise ulaganje u rani razvoj što ima pozitivne posledice u kasnijim fazama života.

Kada govorimo o socijalnom uključivanju mladih, neophodno je da postoje mere koje prevazilaze tržište rada. Najčešće mere socijalnog uključivanja koje se mogu naći u pojedinim državama članicama EU su usluge u zajednici sa fokusom na građansko učešće i razvoj zajednice, programi personalizovanih treninga i programa za unapređivanje životnih veština, mere javnog zastupanja čiji je cilj smanjenje strukturnih barijera za uključivanje mladih, kao i podizanje kapaciteta profesionalaca koji rade sa socijalno isključenim mladim ljudima. Veliki deo ovih usluga na nivou EU sprovode udruženja građana.

Garancije za mlade se značajno razlikuju širom EU, u zavisnosti od prilika u pojedinačnoj zemlji. Zajednički okvir i strateški cilj treba da povezuju sve garancije za mlade. Međutim, neophodno je da postoji određeni nivo fleksibilnosti u pristupu kako bi se mere prilagodile situaciji na lokalnu. Garancije za mlade u EU se razlikuju u zavisnosti od situacije na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou u pojedinačnoj državi članici ili na osnovu neke druge razlike među mladima. Takođe, velike razlike postoje i u smislu partnerstava koja su predložena i primenjena tokom primene garancija za mlade.

Potrebne su konkretne aktivnosti kako bi se mladi ponovo integrisali na tržište rada. Zemlje članice EU razvile su različite mere kojima su mladima van tržišta rada osigurale ponovni povratak ili u tržište rada ili u obrazovanje. U tom smislu, garancije za mlade predstavljaju dobru inicijativu koja se sprovodi u zavisnosti od prilika i mogućnosti u svakoj pojedinačnoj zemlji članici EU.

Saradnja partnera iz različitih sektora i resora pozitivno utiče na rezultate politika za zapošljavanje mladih. Ključna poruka u vezi sa politikama za mlade dolaze sa razmene dobre prakse (*Peer-Review*) [o strategijama za reformu politika za zapošljavanje i izazovima u decentralizovanim zemljama](#), koji je održan u Madridu u oktobru 2015. godine. Pitanje sa ovog skupa nije da li zemlje treba ili ne treba da decentralizuju svoj sistem za zapošljavanje, već na koji način zemlja može i treba da postavi institucionalni okvir kako bi osigurala interakciju i saradnju između različitih nivoa vlasti.

^[1] Eurofound (2015), Social inclusion of young people, Publications Office of the European Union, Luxembourg http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1543en.pdf

Zaključak sa ovog skupa je da “delotvorna saradnja vodi ka boljoj implementaciji i ublažava rizik od neefikasnosti i dupliranja određenih mera i aktivnosti na različitim nivoima vlasti”.

Neophodno je unapređivati produktivnost postojećih institucija i programa. Institucije i mere koje postoje i za koje se već izdvajaju javna sredstva treba da proizvode rezultate, a ne samo javni rashod. Neophodno je da države i vlade sprovedu velike reforme kako bi unapredile kapacitete i sposobnost službi za zapošljavanje i unapredile usluge koje službe za zapošljavanje pružaju, ili pak unapredile sistem za stručno obrazovanje i obuke. Što se tiče konkretnih mera, najviše zemalja članica EU fokusiraju se na mere koje se tiču tranzicije iz obrazovanja ka tržištu rada, i uvođenje dualnog obrazovanja i radnih praksi.

U proteklom periodu je agencija Evropske unije – Eurofound^[2] – procenila proces usvajanja i sprovođenja garancija za mlade u svim članicama EU do danas. Ovaj pregled nam daje usmerenja i elemente koji mogu da utiču na unapređivanje procesa izrade i koordinacije politika za zapošljavanje mladih u Srbiji. Eurofound ukazuje na ključne faktore koje treba uzeti u razmatranje i ključne principe koje treba primeniti prilikom definisanja delotvornih politika zapošljavanja za mlade.

Na početku je neophodna politička posvećenost i međusektorski pristup

Politička posvećenost pitanju zapošljavanja mladih je neophodni preduslov za razvijanje i sprovođenje delotvornih politika za zapošljavanje mladih (ovo uključuje saradnju između različitih resora, sektora, institucija i nivoa vlasti). Politička posvećenost najčešće znači i sigurnost u finansiranju različitih programa u okviru garancija za mlade – reformu službe za zapošljavanje, više sredstava za obrazovni sistem, podsticaje za poslodavce, itd.

Sveobuhvatni model je neophodan za rešavanje ovog pitanja, pošto nijedna institucija sama ne može rešiti problem nezaposlenosti mladih. Evaluacija Eurofounda je pokazala da su države članice EU koje su usvajale "usko" fokusirane strategije za zapošljavanje mladih koje se odnose samo na sektor zapošljavanja imale manje uspeha i rezultata. Zbog toga Eurofound savetuje državama članicama EU da razvijaju šire politike koje imaju za cilj da obuhvate i one mlade ljude koji se nalaze dalje od tržišta rada i kojima je potrebna podrška drugih sistema i resora kako bi se približili tržištu rada.

Garancije za mlade zavise od različitih politika i dobra saradnja između resora je ključna za uspeh. Primera radi, delotvorno partnerstvo između partnera i institucija sa tržišta rada i pružanje personalizovanih i individualizovanih razvojnih planova za tražioce posla predstavljaju ključ za uspešne mere zapošljavanja. Uspeh garancija za mlade zavisi od mera i programa iz različitih sistema i od kapaciteta institucija i organizacija da pruže specifičnu podršku socijalno isključenima.

Pravni, strateški i finansijski okviri su važni, ali je **ključni faktor uspeha garancija za mlade nivo saradnje između različitih institucija i resora.** Zapošljavanje mladih se smatra zajedničkom odgovornošću službe za zapošljavanje, lokalnih vlasti, omladinskih organizacija i institucija u sektoru obrazovanja i socijalne zaštite. Mnoge zemlje su zbog toga pokrenle *forume i radne grupe za saradnju partnera koji učestvuju u rešavanju problema nezaposlenosti mladih.*

^[2]Eurofound (2015), Social inclusion of young people, Publications Office of the European Union, Luxembourg http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1543en.pdf

Jasno definisana vodeća uloga i odgovornost, ali i ostale uloge u partnerstvu

Prilikom uspostavljanja strukture za bavljenje pitanjem smanjenja nezaposlenosti mladih jedna od najvažnijih stvar jeste da se definiše partner koji upravlja procesom i ima ključnu odgovornost za proces smanjenja nezaposlenosti mladih. Ovo je važno kako bi bilo jasno ko upravlja procesom koordinacije, organizuje i podstiče druge aktere koji su uključeni u partnerstvo. Vodeća institucija uobičajeno koordinira proces, daje snagu i direkciju procesu. Zadaci vodeće institucije uobičajeno podrazumevaju: pripremu propisa i mera u oblasti zapošljavanja mladih, obezbeđivanje finansijske podrške, superviziju procesa sprovođenja propisa i mera, monitorisanje uticaja mera i situaciju u vezi sa nezaposlenošću mladih. Vodeća institucija koja bi mogla da ima ovu ulogu zavisi od zemlje do zemlje.

U većini zemalja vodeća institucija je ministarstvo zaduženo za zapošljavanje:

- Koordinator garancija za mlade u Španiji je Ministarstvo zapošljavanja i socijalne sigurnosti. Dodatno u odnosu ovo ministarstvo, služba za zapošljavanje promovise sprovođenje garancija za mlade i koordinira regionalne službe za zapošljavanje (17 regionalnih i 52 okružnih kancelarija).
- U Francuskoj je vodeća institucija za koordinaciju garancija za mlade Ministarstvo rada – Direktorat za zapošljavanje i stručne obuke. Pored toga, ključni partneri u Francuskoj su služba za zapošljavanje (*Pôle Emploi*) i lokalni centri za mlade (*Missions Locales*).
- U Belgiji i Grčkoj vodeća institucija za garancije za mlade u praksi je nacionalna služba za zapošljavanje. Dodatno u odnosu na ovu strukturu, regioni uspostavljaju svoju strukturu. Flamanski region u Belgiji u kome se od 2008. godine sprovodi slična inicijativa garancijama za mlade osnovana je posebna institucija za koordinaciju. Za region Brisela je koordinacionu funkciju imenovana novoosnovana Kancelarija za garancije za mlade.
- U Irskoj je Sekretarijat za socijalnu zaštitu nadležan za koordinaciju sprovođenja garancija za mlade. Ovaj sekretarijat nije zadužen samo za plaćanje socijalnih prinadležnosti i novčane socijalne pomoći, već je nadležan i za službu zapošljavanja.

Neke zemlje su koordinaciju smestile u ruke institucija koje se ne bave zapošljavanjem:

- U Estoniji je za omladinsku politiku i omladinski rad zadužen odsek za pitanja mladih u okviru Ministarstva prosvete i nauke, zajedno sa Estonskim radnim centrom za mlade (koji je vladina agencija kojom upravlja Ministarstvo prosvete i nauke).
- U Poljskoj je ministarstvo zaduženo za sprovođenje projekata finansiranim iz fondova EU nadležno i za sprovođenje garancija za mlade, ali Ministarstvo rada i socijalne politike igra važnu ulogu u koordinaciji sprovođenja garancija za mlade.
- U Italiji je vodeća institucija za garancije za mlade Ministarstvo rada i socijalne politike, koje koristi posebno telo koje je osnovano 2013. godine, *Struttura di Missione*. *Struttura di Missione* ima zadatak da promovise, nadgleda i evaluiira sprovođenje garancije za mlade u Italiji.

Dobra praksa i inspiracija – lekcije iz Finske

Finska je često ocenjena kao zemlja sa najdelotvornijim modelom upravljanja garancijama za mlade. Finski model je zasnovan na javno-privatnom partnerstvu koje okuplja administraciju, privatni biznis, socijalne partnere, predstavnike preduzetnika, civilnog društva i organizacija mladih – kako tokom izrade, tako i tokom sprovođenja garancija za mlade.

- **Nacionalna radna grupa za garancije za mlade** je uspostavljena. Radnu grupu vodi Ministarstvo rada i privrede, njeni članovi su: Ministarstvo zapošljavanja i privrede, Ministarstvo obrazovanja i kulture, Ministarstvo za socijalna pitanja i zdravstvo, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo finansija, Finski nacionalni odbor za obrazovanje, Udruženje finških lokalnih i regionalnih vlasti, Konfederacija sindikata Akava, Konfederacija finških industrija, Centralna organizacija finških sindikata, Finska konfederacija profesionalaca, Federacija finških preduzeća, Institucija za socijalno osiguranje u Finskoj (KELA), Finska zadruga mladih.
- Pre pokretanja garancija za mlade, Radna grupa je pripremila **predlog za implementaciju, koji je sadržao i procenu budžeta i potencijalne zakonodavne izmene** koje je neophodno napraviti. Kako bi napravili ovaj predlog, Radna grupa je inicirala sprovođenje ankete koja je obuhvatila preko 6.300 mladih ljudi i koja se odnosila na mišljenja mladih ljudi o budućnosti. Rezultati ankete su analizirali eksperti, akademici, vladini zvaničnici, predstavnici biznis zajednice, organizacija mladih, stručni organizacija. Radna grupa je zadužena i da nadzire sprovođenje Garancija za mlade.

Nacionalne politike zapošljavanja mladih se razlikuju u zavisnosti od prirode i izvora problema

Na evropskom nivou postoje velike razlike na strateškom nivou u vezi sa politikama zapošljavanja mladih. Čini se da ne postoji jedan model koji države članice EU primenjuju kada je u pitanju tip dokumenta koji se bavi politikama zapošljavanja mladih. Najčešće, nacionalne strategije imaju širi fokus dok su regionalne i lokalne inicijative zadužene za konkretnije inicijative. Međutim, ima zemalja koje manje pažnje poklanjaju nekim drugim društvenim rizicima (zdravlje, stanovanje, socijalna podrška, IKT...) i najveći fokus stavljaju na politike i usluge iz oblasti obrazovanja i tržišta rada.

Brojne su zemlje koje nemaju posebne nacionalne politike za mlade (Danska, Grčka, Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, Holandija, Slovenija, Španija i Belgija). U ovim zemljama su mere za rešavanje problema nezaposlenosti mladih pokrivene širim sektorskim strategijama (npr. strategije zapošljavanja) ili su deo regionalnih ili lokalnih strategija.

Neke zemlje su, sa druge strane, razvile sveobuhvatne strategije za mlade (Švedska, Francuska i Letonija) koje imaju za cilj da dostignu punu inkluziju, autonomiju, učešće i građanska prava mladih.

Personalizovane mere su delotvornije, i u isto vreme teže za sprovođenje. Mladi, uključujući i mlade koji su isključeni sa tržišta rada, nisu homogena grupa i zbog toga je potrebno da se za različite mlade razviju posebne i specifične intervencije. Garancije za mlade koje su ranije razvijene u nekim nordijskim zemljama pokazale su da ovaj personalizovani pristup daje rezultate, pokazuje analiza *Eurofounda*. Pristup koji stavlja više pažnje na motivaciju i aktivno uključivanje korisnika, kao i na mreže socijalnog kapitala (vršnjački rad, socijalni rad i usluge različitih pružalaca) postiže veće rezultate u radu sa mladima, nego tradicionalne metode i metode uslovljavanja.

Snažna partnerstva i saradnja na različitim nivoima osiguravaju delotvorno sprovođenje mera

Saradnja između različitih delova administracije je ključni element u definisanju i sprovođenju garancija za mlade. Partnerstva su važna zato što imaju potencijal da: a) promovišu delotvornu i efikasnu upotrebu raspoloživih resursa, kako finansijskih, tako i ljudskih; b) osiguraju sveobuhvatni pristup koji dovodi u vezu sve koji se bave uslugama od značaja za zapošljavanje; c) ohrabruju i omogućavaju

partnerima da rešavaju probleme i "uska grla" tokom pružanja neke usluge; i d) osiguraju da mladi sa kompleksnijim potrebama takođe dobiju pomoć koja je predviđena, a ne da budu dodatno isključeni. Ovo je ključna poruka i sa razmene dobrih praksi ([Peer-Review](#)) o [garancijama za mlade, koji je organizovan u Helsinkiju u septembru 2014. godine](#). Dostupnost i održivost dogovorenih mera će se sigurnije postići ukoliko na nekom nivou funkcioniše delotvorno partnerstvo između ključnih institucija i organizacija.

Saradnja zainteresovanih strana i partnera je jedan od ključnih faktora uspeha garancija za mlade u Austriji, Finskoj i Švedskoj. Ove tri zemlje imaju najniže stope dugotrajne isključenosti mladih sa tržišta rada: dugotrajna nezaposlenost mladih u Švedskoj je 1.5%, u Austriji 1.4%, a u Finskoj 1%, što je znatno manje u poređenju sa prosekom EU – 8% u 2013. godini. U garancijama za mlade u ove tri zemlje velika pažnja je posvećena uspostavljanju saradnje između različitih partnera. Uprkos ovoj činjenici, važno je istaći da ove tri zemlje imaju razvijenu istoriju saradnje sa socijalnim partnerima u dizajniranju i sprovođenju politika tržišta rada, kao i efikasne i sposobne službe zapošljavanja koje dolaze do mladih nezaposlenih još u inicijalnoj fazi njihove nezaposlenosti (Bacher et al, 2014).

Izgradnja delotvornih partnerstava nije laka i može trajati duže nego što je očekivano, pokazuju iskustva. Ovo se naročito odnosi na partnerstva između nacionalnog i lokalnog nivoa ili partnerstva između institucija, socijalnih partnera i organizacija za mlade. Sporazumi o partnerstvu treba da budu zasnovani na zajedničkoj posvećenosti problemu i na jasnoj definiciji uloga i odgovornosti svakog od partnera. Partnerstva treba da su zasnovana na lokalnim prilikama i da se naslanjaju ili koriste postojeće mehanizme saradnje u toj sredini. Kada govorimo o partnerstvu važno je osigurati da njima budu obuhvaćeni poslodavci, jer su oni veoma često ispušteni iz partnerstava, iako predstavljaju jednog od ključnih partnera u rešavanju problema visoke nezaposlenosti mladih.

Snažna i formalizovana saradnja i razmena informacija između partnera predstavlja ključni faktor koji utiče da se mladi "ne izgube" u sistemu. Institucije koje objedinjuju i integrišu više usluga za mlade pod jednim krovom (*one-stop-shop*) često predstavljaju delotvorno rešenje u mnogim zemljama. **Saradnja institucija sa organizacijama civilnog društva** je naročito važan korak. Ova saradnja doprinosi maksimizaciji resursa i rešavanju kompleksnih problema. Ovo su ključne poruke [ministarskog skupa koji je organizovalo švedsko ministarstvo zapošljavanja u februaru 2016](#), koji je okupio 5 evropskih ministara nadležnih za pitanja tržišta rada (Estonija, Danska, Portugal, Hamburg – Nemačka), kao i predstavnike Evropske komisije i nezavisne eksperte.

Delotvorno sprovođenje politika za zapošljavanje mladih podrazumeva fiskalni rashod.

Garancije za mlade podrazumevaju fiskalni rashod. Ipak, ta investicija je manja od troškova dugotrajne nezaposlenosti. Troškovi zavise od prilika i problema svake zemlje ponaosob, ali i načina i intenziteta sprovođenja garancija za mlade. Troškovi će svakako biti veći u zemljama u kojima je NEET populacija mladih veća ili u zemljama u kojima je stopa nezaposlenosti mladih veća. Takođe, na troškove utiče i procenat dugotrajno nezaposlenih mladih. Ovi troškovi će se isplatiti kroz smanjenu nezaposlenost, neaktivnost i povećanu produktivnost.

EU izdvaja značajna sredstva za finansiranje garancija za mlade kroz *Evropski socijalni fond i Inicijativu za zapošljavanje mladih*, ali je važno da zemlje članice koriste i sopstvene resurse a finansiranje zapošljavanja mladih. Što se tiče Srbije, EU i bilateralni donatori (pre svega Švajcarska i Nemačka) pružaju neophodnu podršku za razvijanje, koordinaciju i sprovođenje mera za zapošljavanje mladih. Ipak, i u slučaju Srbije, finansiranje mera koje podstiču zapošljavanje mladih bi trebalo da bude prioritizovano i izdvojeno i u nacionalnom budžetu.

Uspeh zavisi od dobro osmišljenog plana praćenja sprovođenja politika zapošljavanja mladih

Vlade bi trebalo da osmisle odgovarajući proces nadgledanja procesa sprovođenja politika za zapošljavanje mladih. Ovo će omogućiti da nadležni i svi zainteresovani imaju povratnu informaciju u vezi sa time da li se politike sprovode i kakvi su im efekti. Na osnovu redovno sprovedenog monitoringa lakše se sprovodi prioritizacija resursa, unapređuje se kvalitet usluga i unapređuje saradnja, pokazuju primeri širom EU. Da bi se sve ovo izvelo neophodno je razviti indikatore koji daju informaciju o napretku.

Uspešnije zemlje sprovode analize uticaja sprovođenja politika za zapošljavanje mladih. Ove analize pomažu donosiocima odluka da razumeju do kakvih željenih i/ili neželjenih efekata dovode mere koje se sprovode, pa se analiza uticaja politika posmatra kao dragocena funkcija sistema. Tokom poslednjih nekoliko godina EU je definisala standarde za procenu uticaja javnih politika. Insistira se na uvođenju sistema za procenu uticaja i definisanju indikatora za procenu kvaliteta propisa. Sistematsko uvođenje analize uticaja politika treba da dovede do poboljšanja opšte uspešnosti javnog sektora, transparentnijeg rada uprave i prilike za mobilizacijom šireg društvenog kapitala. Jedan od preduslova za sprovođenje analize uticaja politika jeste visok nivo političke podrške za koncept procene uticaja i za njegovu praktičnu primenu. Pored toga, interakcija i saradnja između akademske i istraživačke zajednice, kreatora politika i praktičara jedan je od preduslova za unapređenje procesa odgovornog kreiranja javnih politika. Preduslov za rad na analizama uticaja politika je i postojanje kvalitetnih podataka.

Jedno pitanje je bilo od posebnog značaja za gotovo sve zemlje koje su učestvovala na pomenutom [skupu razmene dobre prakse u Finskoj u septembru 2014. godine](#). Naime, pokazalo se da **je razmena podataka veliki izazov**. Različiti partneri koriste različite baze podataka i informacije o svojim korisnicima, i često nisu u mogućnosti da informacije razmene sa drugim partnerima iz tehničkih ili pak zakonskih ograničenja. Ovo je veoma osetljivo pitanje i pitanje sakupljanja i razmene podataka treba da bude posebno rešeno kako bi se poboljšalo targetiranje mladih, unapredila delotvornost i efikasnost programa koji se bave smanjenjem nezaposlenosti mladih.

Sprovođenje politika za zapošljavanje mladih "zahteva" veliku reformu institucija

Iskustva zemalja članica EU pokazuju da je za **sprovođenje sveobuhvatnih politika za zapošljavanje mladih neophodno da se sprovedu reforme institucija**. Ovo podrazumeva reformu nacionalnih službi za zapošljavanje i unapređivanje kapaciteta stručnih škola i sistema obrazovanja kako bi se mladima ponudili kvalitetniji programi stažiranja, stručne prakse, obuka i prilika za zapošljavanje.

Nacionalne službe za zapošljavanje su ključni instrument za implementaciju programa garancija za mlade što najčešće ukazuje na povećanu potrebu za reformom službi za zapošljavanje. Nacionalne službe za zapošljavanje se veoma razlikuju širom EU u smislu kapaciteta samih službi, kvaliteta usluga, targetiranja i informisanja korisnika, ali i resursa koji im stoje na raspolaganju. Šta više, službe za zapošljavanje su od početka krize često kritikovane da nisu u stanju da adekvatno odgovore na potrebe mladih ljudi i da im pomognu da se vrate ili na tržište rada ili u obrazovanje.

Sprovođenje garancija za mlade stavlja ovu službu pod veliki pritisak i očekivanja, i gotovo je obavezno sprovođenje interne reorganizacije i jačanja službe. Primera radi, iskustva u državama članicama EU pokazuju da nacionalnim službama uglavnom nedostaju sledeći kapaciteti kada se započne sprovođenje garancija za mlade: kapaciteti za efikasniju nabavku usluga (contracting out), kapaciteti u

nacionalnim službama za zapošljavanje da sprovedu procedure javnih nabavki jasnija usmerenja i standardi kada je u pitanju pružanje usluga.

Održivost i kvalitet mera podrške je ključna za uključivanje mladih u tržište rada. U okviru *garancija za mlade*, države članice treba da osiguraju da su usluge koje se pružaju mladima budu dobrog kvaliteta i da vode ka održivom zapošljavanju. U suprotnom, ove investicije postaju javni rashod bez ikakve koristi.

Mehanizmi na lokalnu su veoma važni za uspeh u sprovođenju politika zapošljavanja mladih

Priprema i sprovođenje usluga i programa se najčešće sprovodi na lokalnom nivou. Zbog toga je najveći broj zemalja uspostavio dva procesa saradnje: na nacionalnom i na lokalnom nivou. Prilikom sprovođenja garancija za mlade partnerstva treba da budu prilagođena lokalnom kontekstu i da što više budu zasnovana na postojećim kanalima saradnje, jer se tako u najvećoj meri koriste postojeći resursi i iskustva. Dok partnerstva na nacionalnom nivou najčešće pružaju strateške pravce i odluke i prate sprovođenje politika za zapošljavanje mladih, partnerstva na lokalnom nivou imaju za cilj da ostvare integraciju pruženih usluga. Ipak, *Eurofound* procenjuje da je saradnja između različitih službi i agencija koje funkcionišu i pružaju usluge na lokalnom nivou i dalje veliki izazov. Zbog toga je potreban dodatni napor kako bi saradnja među institucijama i resorima postala realnost.

[Skup razmene dobre prakse koji je održan u aprilu 2016. godine u Parizu](#) pokazao je veliki značaj u objedinjavanju usluga za mlade u okviru jedne institucije na lokalnom nivou (*one-stop-shop*). Iskustva ovog tipa se mogu pronaći u Fransuskoj, Nemačkoj, Finskoj i Španiji. Dobra strana ovakvih rešenja je to što mladi na jednom mestu mogu naći i ostvariti više usluga. Posebni značaj ovakve institucije odnosi se na višestruko marginalizovane mlade ljude, jer se na ovaj način smanjuje njihovo eventualno "gubljenje" u sistemu. Pod jednim krovom je moguće dobiti usluge iz različitih resora: zapošljavanje, zdravstvo, stanovanje, građansko učešće. Garancije za mlade se najbolje sprovode u zajednicama u kojima je nezaposlenost prioritet lokalnih vlasti i gde saradnja između različitih resora i usluga funkcioniše u praksi.

- U slučaju Ujedinjenog kraljevstva, na lokalnom nivou su formirana tzv. lokalna poslovna partnerstva (*Local Enterprise Partnerships*). U pitanju su partnerstva između lokalnih vlasti i biznisa, koja upravljaju sredstvima koja se dobijaju kroz EU *Inicijativu za zapošljavanje mladih*. Konkretno, ova lokalna partnerstva u UK se bave radnim praksama, programima za preduzetništva mladih, itd.
- U Irskoj se sprovodi tzv. *Ballymun* pilot projekat kroz koji se formalizuju sporazumi o partnerstvu i koji imaju zadatak da redovno okupljaju sve lokalne partnere na koordinacionim sastancima. Ovaj projekat se smatra testom za koordinaciju politika za zapošljavanje mladih na nacionalnom nivou. Za razliku od nacionalne grupe, lokalne grupe su odgovorne za sprovođenje programa na lokalnu, ali i za sakupljanje naučenih lekcija i formulisanju preporuka za unapređenje politika.
- Neka forma saradnje institucija na lokalnom nivou se sprovodi u Danskoj. Prema zakonu iz 2013. godine, u slučaju rehabilitacije pojedinaca koji imaju više od 18 godina, na lokalnom nivou se formira *tripartitna komisija, koja se sastoji od usluga socijalne zaštite, zapošljavanja i zdravstvene zaštite* koje zajedno treba da donesu individualni plan za mladu osobu. Zanimljivost ovog modela iz Danske je da je nezaposleni pojedinac uključen u svim fazama rada ove komisije na lokalnom nivou.
- Garancije za mlade u Francuskoj se velikim delom zasnivaju na lokalnim centrima za mlade (*Missions Locales*). U poslednjih 30 godina je formirano preko 400 ovakvih centara širom zemlje. *Lokalni centri za mlade* obezbeđuju ranu podršku za mlade koji se nalaze van tržišta rada i obrazovanja. *Lokalni centri za mlade* su otvoreni za sve mlade između 16 i 25 godina starosti. Oni

upravlja lokalnim partnerstvima i podstiču sve lokalne aktere na delovanje. Vlasti na nacionalnom nivou su nadležne za dizajniranje, praćenje i procenu uspešnosti sprovođenja mera na lokalnu.

- Ohjaamo centar za savetovanje u Finskoj ima cilj da integriše više usluga na lokalnu i da osnaži mlade ljude za obrazovanje, rad i učešće u društvu. Ova mera je pokrenuta 2015. godine i ona funkcioniše kao centar sa integrisanim uslugama (*one-stop guidance centre*) koji je otvoren za sve mlade ljude kojima je potreban savet i podrška za profesionalno usavršavanje. Ovi centri pružaju usluge ličnog savetovanja i planiranja karijere, unapređivanju veština, kao i podršku za obrazovanje i zapošljavanje.
- U Nemačkoj je poslednjih godina unapređena saradnja između institucija na lokalnom nivou kroz pružanje integrisanih usluga za marginalizovane mlade ljude. Razvijeni su centri za integrisane usluge (*one-stop-shops* ili e.g. *Arbeitsbündnisse Jugend und Beruf* – savetnici za mlade i agencije za zapošljavanje mladih *Jugendberufsagenturen*). Ove službe fokusiraju svoju podršku grupama koje se nalaze daleko od tržišta rada i nezaposlenim NEET koji nisu registrovani na službi za nezaposlene.

Učešće socijalnih partnera i organizacija civilnog društva

Saradnja različitih vladinih resora i institucija je važna za uspešno sprovođenje politika za mlade. Jednako važna je i saradnja sa socijalnim partnerima i omladinskim organizacijama kako bi se unapredile politike i njihovo sprovođenje, lakše došlo do mladih ljudi i uspostavile adekvatne veze između obrazovanja i tržišta rada. Primeri iz Austrije, Švedske i Finske veliku pažnju posvećuju saradnji sa socijalnim partnerima i organizacijama mladih. Saradnja u izradi politika i tokom procesa primene dogovorenih politika se smatra ključnim u smanjenju nezaposlenosti mladih. Ipak, u mnogim manje uspešnim zemljama učešće socijalnih partnera i omladinskih organizacija je više simbolično, zbog čega ne postoji odgovarajući dijalog i razumevanje u vezi sa sprovođenjem garancija za mlade.

Socijalni partneri se više fokusiraju na pitanja koja su bliska tržištu rada. U nekim zemljama se socijalni partneri bave temama stručnog obrazovanja, karijernog vođenja i savetovanja. U Španiji i Grčkoj vlasti konsultuju socijalne partnere samo u poslednjoj fazi izrade garancija za mlade, zbog čega je saradnja ograničena, a efekti ovakve saradnje minimizovani i u velikoj meri obesmišljeni. U cenjenom finskom primeru, glavni pokretač iza garancija za mlade jeste *model saradnje*, zahvaljujući kome je došlo do smanjenja barijera između administracija i partnera, što im je omogućilo da delotvornije saraduju i na taj način smanjuju nezaposlenost mladih i drugih izazova sa kojima se mladi suočavaju.

Učešće poslodavaca je takođe jedna od suštinskih karakteristika uspešnih primera garancija za mlade. Uključivanje poslodavaca u radne grupe i forume koji se bave garancijama za mlade je ostvareno u mnogim državama članicama EU. Postoje različiti načini za uključivanje poslodavaca u ovaj proces. Primera radi, neke zemlje su poslodavce uključile u proces smanjenja nezaposlenosti mladih, tako što su ih angažovali da daju predlog za smanjenje administrativnih prepreka za poslodavce i olakšano sprovođenje određenih usluga namenjenih povećanju zapošljivosti (npr. radne prakse, stažiranje, obuke za poznatog poslodavca). Uspeh garancija za mlade umnogome zavisi od posvećenosti poslodavaca i njihovog aktivnog učešća u sprovođenju dogovorenih mera.

Proaktivna saradnja sa malim firmama i poslodavcima. Garancije za mlade širom EU dovode do promenjenih uloga lokalnih partnera koji se bave temom zapošljavanja mladih. Ideja jeste da se partneri što više aktiviraju i uključe kako bi od pasivnih postali aktivni učesnici u ovom procesu. Sve studije i skupovi razmene prakse među zemljama pokazuju da, kada su poslodavci u pitanju, ovo znači proaktivniji pristup ka malim firmama i lokalnim preduzetnicima. Na taj način se postiže bolje razumevanje njihovih potreba i otvara mogućnost za unapređenje postojećih mera kako bi mali poslodavci bili zainteresovani da

učestvuju u sprovođenju tih mera podrške za mlade. Učešćem u ovim procesima na nacionalnom i lokalnom nivou male firme i poslodavci postaju svesni različitih prilika za svoje poslovanje koje mogu unaprediti kroz učešće u podsticajima za zapošljavanje mladih.

Dubinska saradnja sa omladinskim organizacijama i njihovim mrežama doprinosi uspehu. Većina zemalja ima nacionalni savet mladih i omladinske mreže i organizacije, koje predstavljaju predstavničko telo mladih na nacionalnom nivou. Ova tela imaju zadatak da promovišu razvoj i sprovođenje koherentne politike za mlade i osiguraju učešće mladih u procesu donošenja odluka i u javnom životu. Uključivanje omladinskih organizacija može biti veoma korisno naročito ukoliko su ove organizacije uključene u pružanje direktne podrške NEET populaciji. Omladinske organizacije su često uspešnije od drugih partnera u kontaktiranju mladih koji su najudaljeniji od tržišta rada i obrazovanja i u tom smislu mogu doprineti njihovom socijalnom uključivanju.

U proces kreiranja i sprovođenja politika zapošljavanja mladih treba uključiti i stručne organizacije civilnog društva koje se ne bave isključivo politikama za mlade. Većina organizacija se ne fokusira na specifične target grupe ili određene resore, pa time ni na mlade kao posebnu grupu, već se bave širim konceptima. U pitanju su stručne organizacije koje mogu dati svoj doprinos sprovođenju odgovarajućih analiza uticaja ili modeliranju različitih mera. Pored toga, u ovaj proces bi trebalo uključiti i organizacije koje se bave drugim specifičnim grupama u društvu, koje u sebi podrazumevaju i mlade. To se pre svega odnosi na organizacije koje se bave npr. položajem žena, osoba sa invaliditetom, Roma itd.